

ÍNDIX

Pròleg. Viure per escriure.....	5
Lydie Salvayre. <i>7 dones</i>	11
Emily Brontë.....	19
Djuna Barnes.....	55
Sylvia Plath.....	89
Colette.....	109
Marina Tsvetàieva.....	135
Virginia Woolf.....	181
Ingeborg Bachmann.....	207

PRÒLEG

VIURE PER ESCRIURE

EL PREMI GONCOURT 2014 S'ATORGÀ A UNA dona, Lydie Salvayre, per una novel·la de títol curt i significatiu *No plorar*. El premi sorprèn una mica, perquè el llibre no està escrit en un francès acadèmic, no respecta la puresa de la llengua; és un llibre on s'introdueixen en la llengua francesa moltes paraules desfigurades en un castellà aproximat. L'escriptora denomina aquesta llengua fragnol i és la llengua parlada per la seva mare, d'origen català, casada amb un andalús, que abandonà Espanya amb motiu de la guerra civil i que es va quedar a França, on nasqué l'escriptora. Bernard Pivot, el president del premi Goncourt, lamenta que la novel·la tingui tants mots en castellà, malgrat tot està d'acord a donar-li el premi.

Lydie Salvayre, de soltera Arjona, va veure la llum el 1948 a Autainville, un poblet del migdia francès. Passà la seva infantesa a Auterive, a prop de Toulouse, i després cursà estudis de lletres a la Universitat de Toulouse on obtingué una llicenciatura

en filologia hispànica. Continuà estudis a la Facultat de Medicina i s'especialitzà en psiquiatria i exercí com a tal a Marsella durant bastant temps.

Va començar a escriure a finals dels anys setanta; poc després començava a publicar en revistes literàries a Ais de Provença i a Marsella. Obtingué el premi Novembre el 1997 per la seva obra *La Compagnie des spectres* i el 2010 el premi François Billetdoux amb l'obra *B.W. B.W.* són les inicials del seu company, Bernard Wallet, editor a París. Es tracta d'un home de seixanta-dos anys gairebé cec. Ja no pot llegir. Això representa una mena de mort quan un treballa al món de l'edició. L'autora, en un acte d'amor, li restitueix una existència literària en un relat del qual ell és l'únic heroi. Moltes altres obres constitueixen la seva carrera d'escriptora.

El 2013 publica un llibre singular, aquest que ara tenim entre les mans: *7 femmes*. Les protagonistes en són les escriptores que la van marcar en la seva joventut, de les que d'alguna manera aprengué l'ofici d'escriure. L'origen del llibre es troba en una crisi d'escriptura de la novel·lista. Incapaç d'agafar la ploma, gira la mirada cap a la lectura i rellegeix les obres que li van agradar en el passat... I després vol anar més enllà i saber més sobre les persones que les han escrit. És la primera vegada que ho fa. Normalment no li agraden les biografies dels escriptors, tot allò que es troba al voltant d'una obra. Vol gaudir únicament de l'obra, sense interferències. Però ara necessitava saber més coses, la correspondència

entre Boris Pasternak i Marina Tsvetàieva constitueix una descoberta enlluernadora i Lydia Salvayre ja no pot parar. Així neix el llibre. Reuneix la vida de set dones per qui escriure és sinònim de viure, set dones apassionades, boges per la creació literària, creació que els produeix dolor, que les marca, que les fa diferents però a la qual no poden renunciar perquè constitueix el fonament més important de la seva existència. Aquesta imperiosa necessitat de vegades és tan intensa que arrabassa la pròpia vida.

Les set protagonistes del llibre són set escriptores: “Vet aquí, doncs, les meves admirades, que són d’un altre món, que són d’un altre temps, [...] però les paraules de les quals parlen encara a les nostres boques per poc que consentim a mantenir-les vives: Emily Brontë, Djuna Barnes, Sylvia Plath, Colette, Marina Tsvetàieva, Virginia Woolf i Ingeborg Bachmann”. Les presenta seguint un ordre la raó del qual només ella coneix, tots els ordres són arbitraris, per això tria el que li dicta la seva intuïció.

Són set dones per a les quals “amb viure no n’hi ha prou”, que no es protegeixen, que estimen amb bogeria, per a elles escriure és dolor, necessitat, ànsia, una felicitat mai aconseguida. Set dones de destí tràgic, reconegudes avui per la qualitat i la bellesa de la seva obra. Set dones per qui la vida fou una lluita per escriure, per existir com a autores però també com a dones.

A través del recorregut per les obres d’aquestes autores es plantegen molts interrogants als quals Lydie Salvayre tracta de trobar elements de respos-

ta. Quina és la nostra relació amb la bogeria? Què significa viure i escriure quan s'és una dona? Quina és la implicació entre l'obra i la vida?

És un llibre on l'autora ens parla d'altres autores, les seves germanes somniades en literatura. Le seves germanes? Millor figures tutelars. I no únicament en el terreny literari sinó també en feminitat (algunes poden ésser considerades feministes). L'escriptora s'interessa per dones que també escriuen, intenta tornar a donar-los vida. Les escalfa amb la seva imaginació, ens en parla amb afecte, amb entusiasme, com si fossin amigues estimades o personatges llunyans que la fascinen, que voldria compartir amb els altres, amb els lectors en aquest cas. Cadascuna d'aquestes dones li parla de la seva pròpia vida, desperta els seus records, li ofereix una mirada nova.

Emily Brontë sacseja la memòria de l'internat i de l'adolescent que ella fou, fascinada per la intransigència salvatge i absoluta de l'heroi de *Cims borrascosos*, de qui estava enamorada, com és natural i com la major part de les lectores de la novel·la. A més, s'identifica amb el personatge que d'alguna manera reflecteix les seves preocupacions del moment: "Heathcliff intransigent, com jo em dic. Solitari, com jo em dic. Dur al dolor, com jo. Orgullós, com jo. D'una sensibilitat tan viva que pot semblar arrogància. Com jo, com jo." L'autora d'aquesta obra immortal està lligada al seu paisatge, a la seva terra, de la qual mai no podrà escapar; n'és presonera com és presonera de Heathcliff, la seva criatura, encarnació de l'amor fatal:

“Haworth serà el lloc de les feines més baixes i el santuari de l’escriptura; l’indret del seu confinament i el de la seva llibertat; l’observatori del món al mateix temps que la seva closca (Virginia Woolf, de visita a Haworth, el 1904, escriurà: *Haworth expressa les Brontë; els Brontë expressen Haworth; hi són com un cargol dins la seva closca.*)”.

La mateixa adolescent esdevé una dona impertinent, sensual i lleugera, allunyada de les intermitències amoroses, a *El Naixement del dia de Colette*. A més d’aquesta sensualitat a flor de pell, del plaer de la carn, del gaudi de la natura i de la vida, d’aquesta autora n’aprèn a utilitzar el llenguatge, n’aprèn el poder de l’escriptura: “Però em va revelar sobretot que hi havia un plaer d’una naturalesa particular, un plaer lligat al gir elegant d’una frase, a l’ús insòlit d’una paraula, a la gràcia d’una expressió que no se m’hauria acudit mai, i que va marcar l’inici d’una llarga història entre jo i allò que se’n diu el verb”.

D’altres dones li parlen d’èpoques que hauria volgut conèixer, com el París màgic de Djuna Barnes, ple d’artistes, Djuna fascinatora dins del seu misteri i de la seva estranyesa, tal i com Salvayre la descriu: “Algunes nits del 1928, els noctàmbuls parisencs van poder ensopegar pels carrers de Montparnasse una jove embolcallada en una capa negra, caminant amb pas febril, un aire esquerp, fregant les parets com per desaparèixer millor en la seva ombra, i de la qual ningú no hauria sabut dir si era encaçadora o encaçada”.

D'altres, evoquen amors increïbles i literaris com Marina Tsvetàieva i Boris Pasternak o Ingeborg Bachmann i Paul Celan. Precisament a Marina Tsvetàieva li deu el títol de la novel·la que obtingué el premi Goncourt: *No plorar*. Va llegir una carta seva en la qual l'escriptora es queixa i descriu les seves desgràcies. De cop para i escriu: "No plorar". Lydie Salvayre va pensar que això corresponia totalment a la moral de la seva mare: no situar-se com a víctima ploranera davant d'una situació difícil.

El metge psiquiatre tremola davant els abismes profunds de les vides d'algunes d'aquestes dones, davant els sofriments morals terribles de Sylvia Plath, de Marina Tsvetàieva o de Virginia Woolf... Totes l'emocionen i ens emocionen amb les seves vides truncades, amb el seu frenesí, amb els seus dolors i amb els seus anhels...

Lydie Salvayre ens invita a compartir la seva mirada d'enamorada que acarona aquestes obres i les seves autores. Al mateix temps ens indica que la lectura permet que s'obrin noves perspectives, que els descobriments meravellosos no faltin a la cita i que podem encara percebre les veus d'aquestes dones que van fer de la seva vida matèria d'escriptura.

Àngels SANTA

LYDIE SALVAYRE

7 DONES

SET BOGES.

Per a les quals no n'hi ha prou de viure. Menjar, dormir i cosir botons, seria això tota la vida?, es pregunten.

Que segueixen cegament una crida. Però de qui, però de què?, s'interroga Woolf.

Set il·luminades per a les quals escriure és tota la vida. («Tot, llevat d'escriure, no és res», declara Tsvetàieva, la més extremada de totes.) De manera que la seva existència perd tot fonament quan, per motius diversos, no s'hi poden dedicar.

Set insensates que, contra tot seny i contra tota raó, diuen no a la canilla de «llops regents», tant si són polítics com literaris o les dues coses, i que ho escriuen a la seva manera, les unes cridant, donant cops de porta, arrencant les màscares, i tant se val si s'emporten també la pell i la carn, les altres amb unes gràcies i unes maneres molt *british*, però totes escoltant la veu que els murmura a cau d'orella: una

mica més a l'esquerra, una mica més a la dreta, més amunt, més de pressa, més fort, estop, accelerar, alentir, tallar. La veu del ritme. Sense aquesta veu, són formals: ni escriptura ni escriptora. És així de senzill i així d'implacable.

Set imprudents per a les quals escriure no consisteix a fer una passejada turística per la literatura i després, hop!, tornada a la vida real, com se'n diu.

Per a les quals l'obra no és un suplement d'existència.

Per a les quals l'obra és l'existència. Ni més ni menys. I que es lliuren a la seva passió sense esperar que el context en què viuen els sigui menys advers.

Set boges, us dic.

Perquè aquestes dones havien de ser boges per afirmar la seva voluntat presumptuosa d'escriure en un àmbit literari essencialment governat pels homes. Perquè havien de ser boges per apartar-se tan resolutament, en les seves novel·les o en els seus poemes, del camí comú, per recórrer també cornises perilloses, per impacientar el seu temps o avançar-lo com elles van fer, i suportar en conseqüència les censures, les reprovacions, les excomunicacions o, encara pitjor, la ignorància d'una societat que, sense voler-ho o volent-ho, elles alteraven.

Fa un any, vaig rellegir tots els seus llibres.

Travessava un període trist. El gust d'escriure m'havia abandonat. Però conservava el de llegir.

Necessitava aire, energia. Aquestes lectures m'ho van aportar.

Vaig viure amb elles, em vaig adormir amb elles. Les somiava.

Un cert dia, n'hi havia prou amb un sol vers de Plath per emplenar-me l'esperit. La perfecció és atroç, em repetia, no pot tenir fills. L'endemà, m'empassava de cop les tres-centes disset pàgines de la novel·la de Woolf, *Orlando*, en una felicitat gairebé perfecta.

Per tal de prolongar aquesta felicitat, vaig fer allò que, fins llavors, em deixava indiferent i que a més, creia jo, no feia sinó completar els meus desconeixements: em vaig submergir en les biografies, les cartes i els diaris íntims d'aquestes set dones. Ho vaig fer sense cap intenció. No buscava pas desvelar no sé quin secret de l'obra ni corroborar no sé quina hipòtesi erudita, sabia que l'exercici era tan va com estúpid. Senzillament em vaig deixar portar pel desig de fer durar una mica més l'emoció que havia experimentat en llegir-les, i de mantenir-me en certa manera, afectuosament (m'arrogava aquest dret), al seu costat.

Recercava aquí i allà els detalls que em semblaven millor revelar-los i me les feien atractives. Em va commoure descobrir que Ingeborg Bachmann es va desmaiar d'emoció després de fer la seva primera lectura en públic, que Tsvetàieva, aquella enamorada nata, es va engrescar vint-i-sis vegades i es va desil·lusionar vint-i-cinc, i que la jove Emily Brontë es va

cauteritzar una nafra oberta a la mà aplicant-li un ferro roent, i això sense emetre ni una sola queixa, a l'estil Heathcliff.

Em vaig posar així a inventar la seva vida, com d'altra banda inventava la seva obra, crec que tots els lectors ho fan. Després anava imaginàriament de l'una a l'altra.

Em fascinava veure tal seisme interior reduït al tremolor d'un vers, tal incident benigne amplificat fins al drama, en fi, descobrir tot aquell procés de metamorfosi que generalment em defugia.

I si em guardava d'explicacions causalistes, si em semblava abusiu de prestar a aquestes dones les paraules i els moviments que trobava als seus relats i deduir-ne que això volia dir allò, no podia evitar de constatar que la seva vida i la seva obra estaven indissociablement, inextricablement, irremissiblement lligades, de vegades en conflicte, sovint en guerra, o atrapades l'una i l'altra dins del desig obstinat, impossible, d'una adequació perfecta.

Fins llavors, havia mantingut en el desdeny més gran tot coneixement sobre la vida d'un autor. Havia après bé la lliçó. Tenint com a referència canònica *Contra Sainte-Beuve* de Proust, donava crèdit a la idea segons la qual els escriptors podien guardar tranquil·lament l'incògnit quan els exegetes s'aferraven a la seva obra per tal com el seu jo d'escriptor estava tan allunyat del seu jo al món com la Terra n'estava de la Lluna. Resumint, estava convençuda que els *making of* no ens ensenyaven res.

Estudiant l'existència d'aquestes dones, em vaig veure obligada a fer una constatació que contravenia la postulació proustiana: escriure i viure eren, segons elles, una sola i mateixa cosa (la qual, a més, no disminuïa gens la insubmissió de la seva obra a tot intent d'elucidació). Tsvetàieva, la més radical, ho va formular així: no es tractava pas de viure i d'escriure, sinó de viurescriure. A més, l'alè del seu cor ritmava l'alè de les seves frases, i els seus poemes insomniacs proclamaven crits que ella feia silenciosament durant el dia.

Escriure, per a aquestes dones, no coneixia més autoritat que la del viure.

I viure sense escriure equivalia a morir.

Encara més, els seus textos eren, per a la majoria d'elles i Plath al capdavant, una protesta contra aquesta idea —acomodatícia, s'ha de reconèixer— que hi havia, d'una banda, l'art i, de l'altra, a una distància prudencial, la vida quotidiana. Plath les va fer entrar l'una dins l'altra: els plats bruts i les espadenyes, en ple lirisme.

Vaig fer una altra constatació, aquesta més trista. Aquestes dones que van estimar infinitament la vida, que van estimar infinitament l'amor i que van rebre tots els dons del cel, aquestes dones que van rebutjar amb repugnància tots els xantatges al sofriment i tots els avantatges que haguessin pogut obtenir d'una sort desfavorable, aquestes dones que van detestar la malaltia tant com el dolor i es van burlar del seu

abjecte reciclatge literari, aquestes dones van viure gairebé totes un destí dissortat.

Les unes van conèixer l'inconvenient de viure allà on no tocava, les altres el de viure quan no tocava, algunes el de patir un dolor de ser tan atroç que no podia trobar alleujament excepte en la mort.

Però tant si el seu enemic s'allotjava dins o fora de si mateixes, la seva existència va ser, si més no per a quatre d'elles, una llarga aflicció. Calia, doncs, perquè la seva llengua destaqués de la grisalla, calia que la seva vida cremés o que sagnés? No es podia acomplir la seva obra sinó des del fons més negre de l'angoixa? No es creava mai sinó per sortir de l'infern?

Una qüestió temible que ensopegava: la del vincle entre dolor i creació, cent vegades sorgida i cent vegades esquivada, escull només per als ignorants per als uns, injúria per als altres a la felicitat obligada, punt crucial als ulls d'alguns pocs, o vella complaença romàntica al sofriment. No provava pas de respondre-hi. La pregunta m'angoixava. La defugia. Però una repugnància instintiva al gust per la desgràcia, una desconfiança innata dels calfreds que susciten els artistes maleïts entre aquells qui tracten obstinadament d'esmenar-se del seu benestar em van portar a afirmar això: allò que m'agradava sense mesura d'aquestes set dones (les quals, després d'assumir el risc de viure sense prudència, no van poder evitar el de patir-ne) era la seva energia poètica, era la gràcia de la seva escriptura, era la inversió que obraven sobre les forces de la mort i el seu poder

de conjugar l'obra amb l'existència, era la commoció que provocaven dintre meu i l'augment de vida que, des de feia molt temps, no deixaven d'insuflar-me.

La posteritat ha justificat la passió del seu compromís, ha celebrat el seu talent i ha patentat les seves obres. A hores d'ara els seus llibres ja no han de ser protegits ni defensats. Les obres mestres consagrades ja no reclamen res. Parlen per si mateixes. I tots els comentaris que demanen, per singulars que siguin, no n'augmenten la bellesa. Però és justament la seva bellesa allò que inspira i justifica la paraula. És la seva bellesa allò que val, em sembla, que es digui i es redigui. Què més es mereix veritablement, dins d'aquest embolic, que es transmeti? Què més es mereix salvar-se de l'oblit i de la indiferència que amenacen contínuament? Us ho pregunto.

Vet aquí, doncs, les meves admirades, que són d'un altre món, que són d'un altre temps, d'abans de Goldman Sachs i d'abans de l'*storytelling*, però les paraules de les quals parlen encara a les nostres boques per poc que consentim a mantenir-les vives: Emily Brontë, Djuna Barnes, Sylvia Plath, Colette, Marina Tsvetàieva, Virginia Woolf i Ingeborg Bachmann.

Havia de trobar un ordre per presentar-les. Com que el dels set colors de l'arc de Sant Martí em va semblar inaplicable i els de l'alfabet i el calendari, massa arbitraris, vaig proposar aquest sense vacil·lar ni un instant si bé no vaig poder exposar, per explicar-lo, cap criteri seriós.